

První mezinárodní olympiáda v teoretické, matematické a aplikované lingvistice

8.–12. září 2003, Borovec, Bulharsko

Řešení úloh soutěže družstev

Řešení úlohy 1

Úkol 1.	A	B	A	B	A	B
	<i>štāṅk</i>	<i>stāṅk</i>	<i>āknats</i>	<i>aknātsa</i>	<i>pratsak</i>	<i>pratsāko</i>
	<i>āštār</i>	<i>astare, āstre</i>	<i>krāmārts</i>	<i>kramartse</i>	<i>rāškār</i>	<i>rāškare</i>
	<i>wāl</i>	<i>walo, wlo</i>	<i>sākār</i>	<i>sākre</i>	<i>sam</i>	<i>sām</i>
	<i>āsar</i>	<i>asāre</i>	<i>tsāṅkār</i>	<i>tsaṅkār</i>	<i>ysār</i>	<i>ysār, yasar</i>

Z první dvojice zjistíme, že souhláskové skupině *št* v tocharštině A odpovídá souhlásková skupina *st* v tocharštině B. Na základě tohoto zjištění můžeme jednoznačně určit druhou dvojici (přesněji trojici), z níž se dozvídáme, že koncové samohlásky (kromě „specifické“) se zachovaly v tocharštině B, zatímco v tocharštině A vypadly. Z toho vyplývá, že všechna slova končící na samohlásku pocházejí z tocharštiny B, zatímco jejich protějšky, které koncovou samohlásku nemají, pocházejí z tocharštiny A. Dalším srovnáváním dospíváme k následujícím závěrům. V tocharštině A „specifická“ samohláska vypadává před samohláskou zachovanou a zůstává zachována před samohláskou, která vypadla; dlouhé *ā* a krátké *a* zůstávají zachována v nezměněné podobě. V tocharštině B může „specifická“ samohláska dát *a*, *ā* nebo může vypadnout. Obě *a* mohou dát jak krátké *a*, tak dlouhé *ā*. Na základě těchto pozorování roztrídíme zbývající dvojice.

Úkol 2. (a) A *štām*, B *stām* ‘strom’ < **stāmā*; (b) A *rtār*, B *ratre* ‘červený’ < **rātäre*; (c) A *pārs*, B *parso* ‘dopis’ < **pārso*. V rekonstruovaných slovech se „specifická“ samohláska neklade do skupin „sonora + šumová souhláska“, za koncové *r*, ani do skupiny *st*.

Úkol 3. Předpokládá se, že pod přízvukem dochází ke změně **ā* > *a*, **a/ā* > *ā*, zatímco v bezpřízvukných pozicích **ā* vypadává nebo se mění v *ā* (podobně jako je tomu v tocharštině A). Krátké *a* je místě **a/ā*.

Řešení úlohy 2

Úkol 1. Indexy označují účastníky situace, tj. osoby, o kterých se ve větě mluví. Pokud jsou dva výrazy indexovány stejnými písmeny, znamená to, že tyto výrazy označují jednu a tutéž osobu, indexování různými písmeny naopak znamená, že příslušné výrazy označují různé osoby. Pomocí indexů se označuje, ke kterému podstatnému jménu ve větě se vztahuje dané zájmeno; pokud se zájmeno může vztahovat k více než jednomu podstatnému jménu, vypisují se u zájmena všechny možné indexy oddělené lomítkem. Zájmeno se také může vztahovat k osobě, které není ve větě zmiňována (např. *on* ve větě (2) může označovat někoho jiného než Honzu nebo Petra, třeba Michala); v takovém případě zájmeno označíme indexem, který se nevyskytuje u žádného podstatného jména v dané větě. Hvězdička u indexu znamená, že k podstatnému jménu, které je tímto indexem označeno, se dané zájmeno nemůže vztahovat.

Úkol 2.

- (a) Tento povahový rys se jí_i na sobě_i nelíbí.
- (b) Otec_i odvedl syna_j k sobě_{i/*j} do pokoje.
- (c) Honza_i ví, že Petr_j dal jeho_{i/*j/l} synovi_k jeho_{i/*j/k/l/m} knihu.

Řešení úlohy 3

Úkol 1. V levém sloupci jsou uvedena tzv. performativní slovesa (tento pojem v lingvistice zavedl v roce 1965 anglický filosof John Austin). Performativní slovesa se od ostatních sloves liší tím, že s jejich pomocí lze nejen pojmenovávat činnost, kterou označují, ale také tuto činnost vykonávat. Např. chceme-li někoho obvinít, stačí, když řekneme: „*Obviňuji vás z vraždy*“; kát se můžeme slovy „*Kaži se, že jsem ti to pověděl*“, příkazovat „*Přikazuji vám, abyste se okamžitě dostavil na velitelství*“, radit „*Radím ti, abys tam nechodil*“, prosit „*Snažně tě prosím, nevěř tomu člověku*“. Performativnost je poměrně vzácný jev; jak je zřejmé ze zadání úlohy, dokonce i slovesa s velmi podobným významem se mohou lišit tím, že jedno sloveso performativní vlastnost má, a druhé nikoli (nemůžeme říci „*Pomlouvám tě, že jsi zbabělec*“ nebo „*Přemlouvám tě, přijď ke mně na návštěvu*“ se stejnou platností, jako když říkáme „*Obviňuji tě, že jsi svou zbabělostí zavinil smrt člověka*“ nebo „*Prosím tě, přijď ke mně na návštěvu*“).

Úkol 2. Jsou to slovesa *zakazovat* (*Zakazuji vám před koncem hodiny opouštět třídu*), *přísahat* (*Přísahám, že už víckrát nebudu napovídat*), *schvalovat* (*Schvaluji váš návrh*), *odmítat* (*Odmítám řešit tenhle úkol*), *jmenovat* (*Jmenuji vás svým zástupcem*), *vzdávat se* (*Tenhle úkol nevyřeším ani za nic, vzdávám se*), *žádat* (*Žádám vás, abyste mi sdělili řešení této úlohy*).

Úkol 3. Například: *děkovat* (*Děkuji vám, teď je mi vše jasné*), *blahopřát* (*Blahopřeji vám k takovému úspěchu*).